

ЗА ПІДСУМКАМИ РОКУ

Інтерв'ю з Президентом НАН України академіком А.Г. Загороднім

— **Анатолію Глібовичу, минув уже майже рік з початку повномасштабного російського вторгнення в Україну... Як війна вплинула на діяльність Академії та її науковців?**

— Найважчим періодом були, напевно, перші дні війни. Деякі наші установи опинилися в зоні бойових дій, окремі — потрапили під російську окупацію. Частина працівників Академії були змушені евакуюватися у пошуках безпечного місця за кордон або в інші регіони України.

Важливо було забезпечити діяльність наших інститутів, їх охорону, організацію режиму роботи працівників, нарахування заробітної плати, збереження всіх документів. Вважаю, ми з цим гідно впоралися.

Академія працювала і зберігала свою життєздатність. Регулярно відбувалися засідання Президії. Ми обговорювали насамперед дослідження, результати яких сприятимуть підвищенню обороноздатності країни, мінімізації наслідків воєнних дій. Велику увагу приділяли розвінчання міфів та дезінформації, породжуваних пропагандою агресора.

Активно провадили наукову дипломатію, широко інформували світову наукову громадськість про жахливі наслідки російського вторгнення. До міжнародних і закордонних наукових організацій направлено численні звернення щодо засудження російської збройної агресії, заклики зупинити розв'язану проти України війну та припинити будь-яке наукове співробітництво з установами і науковими працівниками країни-агресора, як це одразу зробила Національна академія наук України.

Разом з тим, науковці Академії продовжили виконувати як фундаментальні дослідження з пріоритетних напрямів світової науки, так і дослідження для підвищення обороноздатності та безпеки країни, відновлення зруйнованої економіки в повоєнний час.

Ще рік тому ми й уявити не могли, як у таких умовах можна працювати. При постійних повітряних тривогах, ховаючись у

підвалах та бомбосховищах, з тривалим і, головне, непередбачуваним відімкненням електрики як вдома, так і на роботі. Але і в такий складний час наші вчені мають мужність, а головне — бажання творити науку. Я в цьому переконався особисто під час зустрічей з ними у Києві, Львові, Харкові, Одесі, Дніпрі. Всі вони заслуговують на повагу та слова великої вдячності за їхню мужність і героїзм. І я щиро вдячний кожному за незламність!

— Ви зазначили, що деякі установи перебували у зоні бойових дій. Наскільки постраждала наукова інфраструктура Академії? Яких завдано збитків?

— Найбільше постраждали наукові установи на Харківщині. Зокрема, НТК «Інститут монокристалів», Інститут радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова, Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б.І. Веркіна і особливо Харківський фізико-технічний інститут, який з перших днів війни опинився в зоні активних бойових дій і зазнав неймовірних руйнувань. Постраждали всі будівлі на території Інституту, низка фізичних установок у них, гуртожитки, де жили співробітники. Ракетні удари було завдано і по будівлі ядерної підкритичної установки «Джерело нейтронів». Основне устаткування установки не постраждало, проте обладнання, розміщене зовні, отримало значні пошкодження.

На тимчасово окупованій території розграбовано і зруйновано Радіоастрономічну обсерваторію ім. С.Я. Брауде з радіотелескопами УТР-2 і ГУРТ та низькочастотну обсерваторію.

Знищено обладнання і зруйновано лабораторії Інституту проблем безпеки атомних електростанцій, що здійснює науковий супровід та контроль стану об'єкта «Укриття» в Чорнобилі. Від російської навали постраждала геомагнітна обсерваторія «Київ» Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України в смт Димер на Київщині.

Значних руйнувань загарбники завдали будівлям Інституту імпульсних процесів і технологій у Миколаєві та Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля в Києві. Від ракетних

атак на столицю постраждали Національний науково-природничий музей, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка, Інститут археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Інститут філософії імені Г.С. Сковороди, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного, Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена, а також будівлі Президії Академії та Великого конференц-залу.

Наразі повністю знищено або пошкоджено близько 220 об'єктів майнового комплексу. За попередніми підрахунками, завдано збитків на понад пів мільярда гривень. І це лише балансова вартість, а відновлення цих об'єктів потребуватиме, очевидно, набагато більше коштів. Вартість втраченого наукового обладнання становить понад 200 млн грн.

Крім того, декілька наших установ досі перебувають на окупованих територіях. Це Луганський природний заповідник, Чорноморський біосферний заповідник, частково Український степовий природний заповідник.

— А чи є втрати серед співробітників?

— Так, на жаль, є сумні звістки.

Ще в перші дні війни під час евакуації на Київщині окупанти вбили заступника директора Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова члена-кореспондента Василя Кладька. На початку квітня під час евакуації з окупованого села на Київщині загинув головний бібліограф Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка Олег Козак. На власному подвір'ї на Київщині від ворожих снарядів загинув співробітник Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича Володимир Бегеньов. Під обстрілами у Харкові загинув старший науковий співробітник відділу надійності та динамічної міцності Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного Костянтин Мягкохліб.

Є і бойові втрати.

У червні в бою під Харковом загинув співробітник Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова Андрій Литовченко, який служив добровольцем у лавах 241-ї бригади

Збройних Сил України, був командиром першого взводу стрілецької роти «Чорний ворон».

Російська агресія забрала життя наукового співробітника Інституту технічної механіки Назара Безрукавого.

Залишається невідомою доля старшого наукового співробітника Інституту прикладної математики і механіки Михайла Войтовича, який пропав безвісти у березні 2022 р.

Під Бахмутом наприкінці минулого року загинув докторант Інституту геологічних наук Володимир Макогон.

У боях з російськими загарбниками, захищаючи Україну, загинули двоє співробітників Інституту молекулярної біології і генетики — головний інженер Максим Павленко та молодий вчений Василь Вдовін.

Під час виконання військового завдання в Броварському районі загинув науковий співробітник Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка Андрій Кравченко.

Молодий вчений Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця Біжан Шаропов поліг у бою за Ізюм.

Глибокий уклін, вічна пам'ять і вічна слава героям, що полягли за Україну.

— Нині всі працюють задля нашої Перемоги, кожен на своєму фронті. Розкажіть, будь ласка, як науковці безпосередньо допомагають нашим Збройним Силам.

— Найбільша допомога Збройним Силам України — це, звичайно, власні розробки наших науковців. Тут слід зазначити, що ще у 2015 р. Академія започаткувала цільову програму досліджень, спрямовану на зміцнення обороноздатності і безпеки держави. Відтоді виконано 167 оборонних розробок. Частина з них уже впроваджені і допомагають нищити агресора, частина перебуває в стадії впровадження. Сьогодні Академія в рамках зазначеної програми розпочала виконання 18 нових оборонних робіт, і всі вони погоджені з організаціями Міністерства оборони, Укроборонпрому, головними конструкторськими бюро в галузі озброєнь. Зі зрозумілих міркувань я не наводитиму приклади конкретних розробок і

не називатиму інститути, в яких вони запропоновані. Але повірте, наші розробки є важливими для зміцнення обороноздатності держави.

Багато зроблено для військової медицини. Зокрема, у найкоротший термін науковцям Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка за власною ініціативою вдалося налагодити виготовлення якісного й недорогого кровоспинного препарату. Вони фасують його у пластикові флакони, додають стислу інструкцію із застосування і передають волонтерам, у лікувальні заклади та військовикам на передову. Випробування показали, що препарат нічим не поступається закордонному гемостатику «Celox».

Цілодобово, у три зміни на одному з підприємств Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського наші співробітники працюють над стерилізацією медичних виробів та санітарно-гігієнічних матеріалів.

В Інституті фізики створили препарат «Гідробинт» на основі наночастинок срібла, який знезаражує і сприяє загоєнню ран, опіків та виразок. Він розроблений у двох формах: як перев'язувальний матеріал і як рідина (спрей) для дезінфекції. Надзвичайно актуально в умовах війни! Адже імпорتنі аналоги коштують дорого. Зараз наші науковці виготовляють його самі і надсилають у польові госпіталі. Але вони готові безкоштовно передати свою технологію виробникам.

В Інституті біології клітини для потреб обласних бюро судово-медичної експертизи відновлено напрацювання препаратів імунних сироваток до білків крові людини, що важливо в особливих умовах воєнного стану. Аналогів таких препаратів в Україні немає.

Науковці Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона виготовили та передали на фронт власну розробку — партію медичних іммобілізаційних пневматичних шин. Їх використовують для тимчасової фіксації травмованих частин тіла людини та її транспортування з мінімальною травматичністю. Інститут також передав у медзаклади апарати для зварювання живих тканин ПАТОНМЕД та інструменти для операції.

Для реабілітації поранених військовиків передано прилади для відновлення рухових функцій кінцівок «Тренар». Це розробка Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем.

Наші співробітники займаються виготовленням маскувальних сіток та маскувальних костюмів, постачанням харчів, медикаментів, одягу, зварювальних матеріалів, автономно-переносних сонячних електростанцій, систем автономного живлення, матеріалів для бронезилетів тощо. Власними коштами підтримують проекти із забезпечення ЗСУ новітніми засобами спостереження та розвідки.

У декількох інститутах було організовано виробництво протитанкових їжаків, опалювально-варильних печей, спеціальних високо-ефективних триніг для встановлення кулеметів на автомобільну техніку, саперних кішок, безполумєневих пальників і гелевого палива.

Вчені Академії надають Збройним Силам України також і посильну фінансову допомогу. Організують та беруть участь у мистецьких, благодійних акціях та програмах на підтримку й зі збору коштів для ЗСУ.

— Займатися наукою в сьогодишніх умовах — це виклик... Хотілося б почути, чи є цікаві й перспективні наукові результати Академії за цей важкий рік?

— Нам є чим пишатися і серед фундаментальних, і серед прикладних досліджень.

Якщо говорити про фундаментальні дослідження, то тут слід зазначити, що наші вчені продовжили активно долучатися до експериментів на Великому адронному колайдері в ЦЕРН і спостережень на космічних телескопах «Габбл», TESS та «Джеймс Вебб» і отримали результати світового рівня. Зокрема, завдяки спостереженням на телескопі «Джеймс Вебб» досліджено хімічний склад відносно молодих (віком 1 мільярд років) галактик, у яких відбувається вторинна іонізація атомів водню. Такі галактики за хімічним складом дуже близькі до сучасних галактик, що свідчить про швидку хімічну еволюцію молодих галактик протягом короткого часу в кілька десятків мільйонів

років, унаслідок чого галактики швидко «забувають» фізичні умови, які мали місце при їх утворенні. Це вкрай важливе відкриття для астрофізики і космології. Не можу оминати увагою ще одне досягнення — за участі наших науковців в експериментах у нейтринній лабораторії «Борексіно» вперше виміряно напрям прильоту низькоенергетичних сонячних нейтрино й уточнено дані про концентрацію важких металів у надрах нашого світила.

І ще про астрономію: біля молодого зорі β в сузір'ї Живописця наші вчені виявили п'ять комет. Відстань до них — близько 63 світлових років. Цей результат допомагає збагнути роль малих небесних тіл (комет, астероїдів) в еволюції планетних систем.

Результати світового рівня науковці Академії отримали також на вітчизняній квазістаціонарній плазмовій прискорювальній установці. Вони стосуються взаємодії плазми з матеріалами першої стінки термоядерних реакторів і були отримані під час виконання спільного проекту з консорціумом EUROfusion за програмою Євратом.

Значним досягненням у галузі теоретичної фізики стало отримання нового інваріанта рівняння Дірака з кулонівським потенціалом, що відкрило можливість знайти точний загальний розв'язок цього рівняння та проаналізувати його властивості.

Академії є чим похвалитися і у фізиці твердого тіла: розроблено нові так звані високоентропійні матеріали з унікальними властивостями. Пропоновані матеріали можуть стати основою ультрависокотемпературних керамік, здатних працювати за температури на рівні 2000 K, й, безумовно, знайдуть застосування в аерокосмічній галузі, авіабудуванні та моторобудуванні. А ще наші матеріалознавці запропонували нові технології одержання зливків бездефектного титанового сплаву.

Дуже добре попрацювали й наші хіміки, які створили нові наноматеріали з унікальними оптичними і електронними властивостями, розробили принципово нові каталізатори, серед яких електрокаталізатор, що у півтора раза підвищує ефективність роботи високо-

продуктивних ванадієвих батарей, а також каталізатор, що забезпечує повну конверсію вуглеводнів без утворення токсичного чадного газу (а це дуже потрібно і в промисловості, і в побуті, й на фронті, де наші бійці широко використовують твердопаливні пічки для різних потреб). З метою отримання перспективних молекулярних і одноіонних магнетиків та молекулярних охолоджувальних агентів для досягнення наднизьких температур запропоновано підходи для спрямованого синтезу нових координаційних сполук лантанодів. Створено нові нанокмпозиційні електрокаталізатори виділення водню з води на основі сульфідів *d*-металів.

Біологи Академії вивчили вплив COVID-19 на когнітивні здібності людини (водночас наші вчені намагаються розробляти препарати, які запобігали б негативним постковідним явищам), а також молекулярно-генетичні механізми хвороби Альцгеймера. Спільно з фахівцями Інституту геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова НАМН України впроваджували нову методику лікування хвороби Паркінсона. А ще з'ясували властивості гену, що впливає на репродуктивну функцію у людини.

Наші генетики та селекціонери продовжили роботу зі створення стресостійких сортів озимої пшениці з врожайністю понад 100 центнерів з гектара. Завдяки запропонованим технологіям інтенсивного вирощування нових сортів об'єм виробництва сертифікованого насіння перевищив тисячу тонн, що забезпечили 50 провідних насінневих господарств.

Ще одна надзвичайно важлива розробка — штучна шкіра — як ніколи на часі. Нею вже зацікавилися Національна академія медичних наук України та Міністерство охорони здоров'я України.

Науковці-соціогуманітарії виконують велику роботу, передусім з розвінчання ідеології агресора, з'ясування причин її появи та пошуку шляхів протидії. Соціологи продовжують досліджувати суспільні настрої та психологічний стан суспільства під час війни. Вивчається також нинішня демографічна ситуація, прогноуються подальші демографічні процеси.

Вчені-економісти запропонували візію щодо повоєнного відродження України.

Побачили світ чимало наукових видань наших науковців-соціогуманітаріїв. Так, опубліковано масштабну колективну працю «Археологія України за роки Незалежності», видано першу книгу додаткового тому «Енциклопедії історії України», вийшов друком 6-й том нової академічної 12-томної «Історії української літератури», 13-й том двадцятитомного «Словника української мови».

Колектив фахівців установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України завершує підготовку Національної доповіді «Збереження і розвиток України в умовах війни та миру», в якій представлено роль України в сучасному світі, з'ясовано ставлення громадян до теперішнього стану і перспектив розвитку України, проаналізовано проблеми формування вітчизняної системи правосуддя, визначено ключові напрями повоєнного відродження України тощо.

— Чи відбулася переорієнтація напрямів досліджень науковців Академії, зважаючи на виклики часу?

— Насамперед було актуалізовано та істотно розширено тематику наукових досліджень, спрямованих на забезпечення оборони та безпеки держави.

Як я вже згадував, ще 2015 р. ми започаткували власну програму оборонних досліджень у межах свого бюджету. З початку воєнних дій оборонну програму збільшено у півтора раза, а виконання робіт суттєво прискорилося. Всі ці проєкти Національна академія наук погодила з Міністерством оборони та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості. Вони передбачають створення новітньої конкурентоспроможної науково-технічної продукції, необхідної саме в умовах воєнного стану.

Крім того, установи Академії на постійній основі проводять для Міністерства оборони комплексні дослідження зразків, матеріалів та складових елементів високоточної зброї агресора. Це теж вкрай важливо.

Наші науковці готові оперативно допомогти державі і суспільству у вирішенні й інших актуальних проблем.

Так, фахівці Інституту проблем безпеки атомних електростанцій з перших днів російського вторгнення проводили оцінку радіоактивного забруднення атмосфери внаслідок лісових пожеж у Зоні відчуження. В Українському гідрометеорологічному інституті розробили (і її вже активно використовують у ДСНС України) систему моніторингу викидів тепла та виявлення потенційно небезпечних пожеж на основі обробки супутникової інформації на всій території України. Економісти підготували оцінку економічних втрат України внаслідок російської агресії. Соціологи та демографи регулярно проводять оцінювання суспільних настроїв, змін масової свідомості, масштабів та наслідків вимушених зовнішніх міграцій українців.

Затребуваною виявилася й технологія технічної діагностики великогабаритних конструкцій (як-от телевізійні та електричні вежі, мости) з використанням безпілотного літального апарата для аерофотозйомки та побудови тривимірної моделі конструкції методом фотограмметрії, яку розробили в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона. Вона дала змогу провести дистанційне обстеження руйнувань Київської телевежі після ракетного удару 1 березня минулого року й отримати дані про дефекти, візуалізувати пошкодження опорних елементів конструкції.

Додам, що нова тематика наукових досліджень і науково-технічних розробок установ Академії, яку розпочато у 2023 р., формувалася в тому числі за напрямами, визначеними для конкурсу проєктів за нашою бюджетною програмою 6541230. Всі ці напрями формувалися виключно з урахуванням необхідності розв'язання проблем, важливих для оборони і безпеки держави та повоєнного відновлення країни.

— Як війна вплинула на міжнародну діяльність Академії?

— Академія завжди мала широкі міжнародні зв'язки. Проте у цей складний час міжнародна

наукова спільнота виявила надзвичайну солідарність з Україною.

Національна академія наук України отримала десятки листів із засудженням російської збройної агресії та словами моральної підтримки й солідарності з усім народом України та його науковою спільнотою. І я вкотре хотів би висловити вдячність від Національної академії наук України, всіх наших науковців, від себе особисто та всього українського народу за всі зусилля міжнародної дослідницької спільноти для допомоги Україні.

Низка міжнародних організацій згорнули співпрацю з організаціями та науковими колективами Російської Федерації. Уряди багатьох країн запровадили численні програми з надання вченим з України тимчасових стипендій, грантів, сприяли відкриттю додаткових позицій у рамках поточних проєктів.

Влітку минулого року я мав нагоду взяти участь у роботі G7-S7 Dialogue Forum та зустрічі представників національних академій наук країн Великої сімки у Берліні, а також у форумі «Академічна співпраця на підтримку українських науковців» у Варшаві. Я був вражений щирістю іноземних колег та їхнім бажанням допомогти будь-чим.

Підсумком цих зустрічей став спільний 10-кроковий план дій зі створення підґрунтя для майбутнього відновлення науки в Україні. Представники закордонних академій наук задекларували у ньому започаткування спеціальних програм, надання безкоштовного доступу до фахових видань, звільнення від сплати зборів за публікації, участь у конференціях, членство у наукових об'єднаннях, а також надання фінансової допомоги та обладнання нашим установам.

Важливо, що одним з пунктів цього плану, який уже почав реалізовуватися, є надання грантів для міжнародних проєктів, де учасниками є науковці, які продовжують працювати в Україні. Це вкрай важливо, щоб уникнути широкої наукової еміграції, зокрема і талановитої наукової молоді.

Серед інших ініціатив для допомоги українським науковцям, які не полишили країни,

хотів би відзначити ще спеціальні стипендії Інституту Вольфганга Паулі (Австрія). Французька академія наук також виділила певний бюджет Національній академії наук України на допомогу дослідникам, які перебувають в Україні. Товариство імені Макса Планка відкрило дві програми для підтримки українських вчених, які залишаються працювати в Україні. Також нещодавно чотири наші установи підтримала програма Європейського фонду підтримки переміщених учених (EDFS), яку започаткували ALLEA та фонд «Breakthrough Prize Foundation». Вона передбачає допомогу на відбудову наукової бази, відновлення співпраці і сприяння реінтеграції українських науковців після їхнього повернення.

Важливим напрямом підтримки наших інститутів є надання зарубіжними фірмами — виробниками наукового обладнання унікальних приладів у рамках благодійної допомоги. На сьогодні вже вирішено питання про передачу 15 приладів. Їх отримують наші установи в Києві, Харкові, Сумах та Одесі.

Ми розуміємо, що в умовах російської збройної агресії широке використання можливостей міжнародної співпраці набуває нового змісту. Тому цей напрям є одним із пріоритетів нашої діяльності на найближчу перспективу.

— Анатолію Глібовичу, у 2021 р. було схвалено Концепцію розвитку НАН України на 2021—2025 роки та затверджено план заходів з її реалізації. Чи вдалося їх втілити в життя?

— Незважаючи на те, що наші плани і задуми були порушені широкомасштабною російською збройною агресією, багато чого вдалося успішно реалізувати.

Створено Науково-технічну раду НАН України, науково-координаційні ради при секціях НАН України. І вони запрацювали! На засіданнях НТР за участі керівників промислових підприємств було розглянуто питання розвитку електронно-променевих технологій в Україні, створення матеріалознавчого Центру з оцінки відповідності та взаємозамінності матеріалів критичного імпорту, науково-технічного співробітництва

ДП «Івченко-Прогрес» та наукових установ НАН України, розробок у галузі оптичних та лазерних матеріалів ІЧ-техніки для впровадження в оборонній сфері.

Здійснюється подальша оптимізація мережі наукових установ і організацій. Прийнято рішення щодо ліквідації або реорганізації шляхом приєднання 13 установ. До сфери управління Фонду державного майна передано понад 70 єдиних майнових комплексів державних підприємств. Затверджено заходи щодо подальшої реорганізації та скорочення кількості суб'єктів господарювання НАН України. Проведено інвентаризацію матеріально-технічної бази та земельних ділянок.

Вживалися заходи щодо подальшого удосконалення принципів розподілу бюджетних коштів Академії. Зокрема, у фінансуванні за програмою 6541230 ми відійшли від практики оцінювання наукових і науково-технічних робіт відділеннями, створивши конкурсні комісії за напрямками. Такий підхід забезпечив проведення незалежної, якісної, об'єктивної та анонімної наукової експертизи проектів із залученням фахівців переважно зі сторонніх організацій і в підсумку дав можливість відібрати для фінансування найбільш вагомі та перспективні роботи. Можливо, не все було досконало, але, на мою думку, крок був правильний.

Розпочато виконання програми постдокторальних досліджень НАН України. Продовжено практику і збільшено, наскільки це можливо, кількість дослідницьких лабораторій та груп молодих учених. Хоча в такій фінансовій ситуації це дуже важко робити.

Ще одним важливим кроком стало схвалення наприкінці минулого року на засіданні Ради президентів академій наук України проектів програм спільної діяльності Національної академії наук України та національних галузевих академій наук на 2023—2025 рр. Ці програми передбачають спільне виконання міждисциплінарних наукових досліджень, необхідних для повоєнного відновлення країни, зменшення негативних наслідків воєнних дій.

Кілька тижнів тому затверджено і нову редакцію Методики оцінювання ефективності

діяльності наукових установ, в якій усунуто певні недоліки, виявлені під час проведення першого циклу такого оцінювання.

Звичайно, завжди є недоліки і недоробки. Але відбулося багато якісних змін. Особливо якщо врахувати, що два роки були епохою ковіду, а минулого року прийшла війна.

— А які завдання Академія ставить перед собою на найближче майбутнє?

— Пріоритети на найближчу перспективу, на наш погляд, очевидні.

Насамперед ми маємо робити все для збереження наших провідних колективів, збереження кадрового потенціалу. Я вже згадував, що в перші дні війни частина наукових працівників Академії були змушені евакуюватися у пошуках безпечного місця як за кордон, так в інші регіони України. І на сьогодні їх загальна частка становить близько 16%, в тому числі 11% за кордоном.

Ми не можемо ігнорувати той факт, що переважна більшість програм підтримки від наших закордонних партнерів мають на меті надати допомогу тим українським вченим, які залишили країну. Це створює реальну загрозу тривалій еміграції наших науковців і навіть ризику їх неповернення додому взагалі. Втім, ми дуже сподіваємося, що це тимчасове явище. І сподіваємося на відновлення нормального наукового процесу.

Далі. Наші інститути мають ще більшою мірою орієнтувати свої дослідження та розробки на підвищення обороноздатності та безпеки нашої держави, визначати й розв'язувати нові актуальні завдання в цій галузі.

Ще одне важливе завдання — залучення якомога більшої допомоги з боку іноземних партнерів. Це дасть змогу підтримувати високий рівень фундаментальних досліджень наших наукових установ. І така допомога має реалізовуватися як у формі спільних проєктів і використання відповідних об'єктів європейської дослідницької інфраструктури, так і, головне, як гранти на проведення нашими вченими власних досліджень в Україні, надання їм для цього необхідного сучасного обладнання.

І, нарешті, вкрай нагальним завданням є відновлення та розвиток нашої наукової інфраструктури. Водночас потребує вирішення й питання оптимізації наявної інфраструктури окремих наших інститутів. Здебільшого це стосується великих інститутів, які мають значну кількість будівель, приміщень з великою площею тощо. В умовах постійного скорочення кількості працівників, зростання тарифів на комунальні послуги необхідно шукати всі можливі шляхи для зменшення витрат на утримання інфраструктури.

Але всі ці плани ми можемо будувати передусім завдяки нашим незламним Збройним Силам. І від імені Національної академії наук України висловлюю сердечну вдячність і низько вклоняюся нашим захисникам, які не шкодуючи свого життя боронять Україну, боронять наше майбутнє. Слава їм! І вічна пам'ять полеглим.

— Щиро дякую Вам за розмову, Анатолію Глібовичу!

— І я Вам дякую!

*Розмову вела
Марія Призіглей*